

*Барладян О. С.,
аспірант Міжрегіональної Академії управління персоналом,
викладач кафедри права
Придунайської філії Міжрегіональної Академії управління персоналом*

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК РІЗНОМАНІТНІСТЬ ПРАКТИЧНИХ ПРАВОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Анотація. Статтю присвячено науково-технічному рівню виробництва, ефективності економіки, соціально-економічного прогресу в цілому, які значною мірою залежать від рівня й ефективності творчої діяльності людини. Головним показником стабільного економічного розвитку може бути лише підвищення інтелектуального потенціалу науки й науково-технічної інновації, застосування якої суттєво впливає на обсяги та якість виробництва й споживання. Тому настільки актуальними та важливими на сьогодні є розробка й упровадження в життя об'єктів права інтелектуальної власності та їх захист правоохоронними органами України.

Ключові слова: правова охорона об'єктів права інтелектуальної власності, правові інструменти об'єктів права інтелектуальної власності, форми правової охорони об'єктів права інтелектуальної власності, законодавство України.

Постановка проблеми. На сьогодні очевидною є необхідність термінового вдосконалення механізму інтеграції освіти, науки й виробництва, посилення державної підтримки інноваційних структур, створення системи правової охорони об'єктів права інтелектуальної власності правоохоронними органами України, яка відповідатиме міжнародним стандартам. Доки цього не відбудеться, в Україну не надійдуть високі технології, триватиме відтік наукових кадрів і людей творчої праці.

Питанням правового захисту об'єктів права інтелектуальної власності правоохоронними органами України приділяють увагу багато провідних вітчизняних і зарубіжних учених: П.Б. Меггс, А.П. Сергєєв, С.М. Гришаєв, І.Т. Савельєва, В.З. Жаров, С.Т. Бондаренко, С.С. Довгий, Т.М. Демченко та інші. Ці питання розкриваються в низці законів і нормативно-правових актів, прийнятих Верховною Радою України [4, с. 57–62].

Усі вони підкреслюють необхідність правового захисту об'єктів права інтелектуальної власності правоохоронними органами України; розкривають сутність і зміст охоронно-правової бази України, її завдання; звертають увагу на питання, пов'язані з визначенням понять суспільства, держави й права та їх співвідношення; розкривають загальні аспекти систем права й законодавства, а також питання правової охорони об'єктів права інтелектуальної власності нормами цивільного та адміністративного права України; вирізняють питання захисту прав інтелектуальної власності нормами кримінального права та регулювання праводносин у сфері інтелектуальної власності нормами цивільного, господарського й кримінального права України.

Метою статті є визначення сутності інтелектуальної власності з позиції її правової охорони, а також вивчення й дослідження різних правових інструментів, які здатні найбільш повно забезпечити правову охорону результатів інтелектуальної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. В.С. Жаров у навчальному посібнику «Право інтелектуальної власності в системі права України» [9] зазначає, що інтелектуальна власність включає різні правові інструменти, які можуть поєднуватись, щоб забезпечити більш ефективну правову охорону результатів інтелектуальної діяльності та комерційних позначень. Учений також звертає увагу на основні спеціальні форми правової охорони інтелектуальної власності правоохоронними органами України, які забезпечуються такими різновидами права:

1) авторським правом і суміжними правами під час втілення творів літератури, науки й мистецтва та інших корисних результатів інтелектуальної, творчої діяльності в матеріальні форми їх вираження;

2) правом на результати науково-технічної творчості під час втілення в матеріальні носії таких об'єктів права інтелектуальної власності, як відкриття, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, топографії інтегральних мікросхем, сорти рослин і породи тварин, раціоналізаторські пропозиції та комерційна таємниця;

3) правом на комерційні позначення під час застосування таких об'єктів права інтелектуальної власності, як торговельні марки, географічні зазначення та комерційні (фірмові) найменування, шляхом маркування ними корисних виробів і матеріальних форм вираження результатів інтелектуальної, творчої діяльності.

Додаткові форми правової охорони об'єктів права інтелектуальної власності правоохоронними органами України за відсутності спеціальних форм забезпечуються законодавством щодо захисту від недобросовісної конкуренції, захисту проти неправомірного використання досягнень іншої особи або захисту проти здійснення дій, що призводять до сплутування товарів і послуг або вводять споживача в оману в умовах ринкової конкуренції [5, с. 67].

Так, деякі неспецифічні додаткові форми правової охорони об'єктів права інтелектуальної власності правоохоронних органів України можуть ґрунтуватись на загальних принципах і правових інститутах, наприклад господарського або цивільного законодавства (договірне право чи питання порушення й захисту цивільних прав), законодавства про працю (щодо правової охорони результатів інтелектуальної, творчої діяльності працівників тощо), а також адміністративного й кримінального законодавства (щодо товарів, вироблених і введених у цивільний оборот із порушенням прав інтелектуальної власності, тощо).

Як правило, кожна країна на основі свого правового суверенітету й територіального принципу має власне законодавство та свою національну систему органів, які функціонують у сфері інтелектуальної власності. Національні законодавства з питань права інтелектуальної власності та практика їх застосування

різняється в різних країнах, хоча вже діє деякий мінімум міжнародних (глобальних) стандартів і досягнуто певного рівня їх гармонізації через міжнародні договори. Процес гармонізації постійно розвивається. Крім того, деякі глобальні й регіональні системи подання заявок і реєстрації прав спрощують набуття прав на деякі результати інтелектуальної творчої діяльності та комерційні позначення.

Розглядаючи правову охорону інтелектуальної власності правоохоронними органами України, В.С. Жаров підкреслює, що вона ґрунтується на певних принципах, спрямованих на забезпечення бажаного балансу між приватними й державними інтересами, виключними правами та вільною конкуренцією. Основним принципом ринкової економіки є свобода конкуренції, із чого постає, що вільне використання суспільного надбання є правилом, а здійснення прав інтелектуальної власності – винятком [6, с. 17–32].

Права інтелектуальної власності є приватними правами, які набуваються лише за певних умов, а саме для нових, оригінальних, неочевидних або таких, що мають розрізняльну здатність, результатів інтелектуальної творчої діяльності та комерційних позначень, які не є загальним надбанням і не належать іншим власникам прав інтелектуальної власності. Практичний наслідок цієї ситуації такий, що конкурентне право вільного використання відомостей, які становлять загальне надбання, а також не захищених нормами прав технічних, технологічних, функціональних, утилітарних властивостей загальнодоступних товарів, які не є охороноздатними або щодо яких закінчився строк дії прав, як правило, допускається й підтримується за умови, що відсутня ймовірність введення споживачів в оману щодо походження товарів та що таке використання не може бути кваліфіковане як просте копіювання або буквальне відтворення результату інтелектуальної творчої діяльності й комерційного позначення, що мають розрізняльну здатність.

Важливим принципом правової охорони інтелектуальної власності правоохоронними органами України є обмеження її дії. Наприклад, ідеї як такої не надається правова охорона як об'єкту права інтелектуальної власності в абсолютному розумінні. Правова охорона надається лише визначеній матеріальній формі вираження ідеї (як об'єкту авторського права й суміжних прав) або практичному застосуванню суті ідеї (знань, відомостей) у корисному виробі (як результату науково-технічної творчості). З іншого боку, законною та підтриманою є така конкурентна діяльність, яка спрямовується на подальше вдосконалення запатентованого винаходу з метою створення нового похідного корисного виробу чи способу, які не порушуватимуть права інтелектуальної власності на запатентований винахід, проте приведуть до подібного або кращого результату, ніж цей запатентований винахід.

Права інтелектуальної власності не є абсолютними правами на результати інтелектуальної творчої діяльності. Це превентивні права щодо певних видів ринкової діяльності інших осіб, спрямованої на комерціалізацію інтелектуальних цінностей (з метою «виготовляти, використовувати, продавати»), без дозволу власника прав у межах обмежень у часі, території, винятків щодо добросовісного використання (наприклад, вільне використання для навчальних цілей) і в інтересах суспільства (наприклад, антимонопольні правила, захист прав споживача).

Правова охорона інтелектуальної власності за своєю природою є тимчасовою та має на меті передати результати інтелектуальної творчої діяльності в загальне надбання відразу, як тільки дія прав на них закінчується. Це є загальним, остаточним

і непорушним статусом результатів інтелектуальної творчої діяльності та комерційних позначень, які не отримують спеціальну форму правової охорони інтелектуальної власності. Об'єкти права інтелектуальної власності, які є загальним надбанням, не можуть використовуватись лише для приватних цілей і є доступними для вільного копіювання й використання будь-ким.

Однією із цілей спеціальної форми правової охорони винаходів шляхом видачі патентів на них є впровадження нових технологій до загального використання через її інформативні функції. Наприклад, умовою видачі патенту на винахід є розкриття суті винаходу шляхом публікації його опису як компенсація, що позбавляє відомості про цей винахід конфіденційності.

Публікація відомостей щодо винаходу робить зрозумілою суть винаходу, щоб використати його для досліджень або експериментів (залежно від норм національного патентного законодавства), що є фундаментом для подальшого розвитку техніки й технологій. Хоча коли строк дії патенту на винахід закінчиться, громадськості дозволяється використовувати цей винахід, який стає загальним надбанням [8, с. 77].

Патент на винахід передбачає коротший строк правової охорони, проте більш сильне виключне право перешкоджати, забороняти або дозволяти використовувати запатентований винахід. Авторські права на матеріальні форми вираження творів мають довший строк дії, однак слабше виключне право в тому розумінні, що воно лише дозволяє запобігати актам копіювання творів. Водночас дія прав на торговельні марки, які розрізняють марковані ними товари й послуги, у ринкових умовах, що постійно змінюються, може бути продовжена без обмежень.

Висновки. Таким чином, інтелектуальна власність включає різні правові інструменти, які можуть поєднуватись, щоб забезпечити більш ефективну правову охорону результатів інтелектуальної діяльності.

Правова охорона інтелектуальної власності правоохоронними органами України забезпечується такими правами:

- а) авторським правом і суміжними правами;
- б) правом на результати науково-технічної творчості;
- в) правом на комерційні позначення тощо.

Правова охорона інтелектуальної власності правоохоронними органами України ґрунтується на певних принципах, основним серед яких є свобода конкуренції.

Правова охорона інтелектуальної власності правоохоронних органів України за своєю природою є тимчасовою та має на меті передати результати інтелектуальної творчої діяльності в загальне надбання відразу, як тільки дія прав на них закінчується.

Література:

1. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15 грудня 1993 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.
2. Про охорону прав на зазначення походження товарів : Закон України від 16 червня 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/752-14>.
3. Бондаренко С.В. Авторське право і суміжні права : [навч. посібник] / С.В. Бондаренко. – К. : Ін-т інтелектуальної власності і права, 2013. – 140 с.
4. Гришаев С.П. Интеллектуальная собственность : [учеб. пособие] / С.П. Гришаев. – М. : Юристъ, 2014. – 238 с.
5. Демченко Т.С. Охорона товарних знаків (порівняльно-правовий аналіз) : [монографія] / Т.С. Демченко. – К. : Ін-т держави і права ім. М.В. Корещького НАН України, 2012. – 184 с.
6. Довгий С.О. Охорона інтелектуальної власності в Україні / С.О. Довгий, В.О. Жаров. – К. : Ін-т інтелектуальної власності і права, 2012. – 156 с.

7. Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика : [наук.-практ. вид.] : в 4 т. / за заг. ред. О.Д. Святоцького. – К. : ВД «Ін Юре», 1999–2000. – Т. 4. – 2000. – 630 с.
8. Кожарська І.Ю. Право інтелектуальної власності на об'єкти промислової власності : [навч. посібник] / І.Ю. Кожарська. – К. : Держ. ін-т інтелектуальної власності, 2013. – 144 с.
9. Жаров В.О. Право інтелектуальної власності в системі права України : [навч. посібник] / В.О. Жаров. – К. : Ін-т інтелектуальної власності і права, 2016. – 108 с.

Барладян О. С. Интеллектуальная собственность как разнообразие практических правовых инструментов правоохранительных органов Украины

Аннотация. Статья посвящена научно-техническому уровню производства, эффективности экономики, социально-экономического прогресса в целом, которые в значительной степени зависят от уровня и эффективности творческой деятельности человека. Главным показателем стабильного экономического развития может быть только повышение интеллектуального потенциала науки и научно-технической инновации, применение которой существенно влияет на объемы и качество производства и потребления. Поэтому настолько актуальными и важными на сегодняшний день являются разработка и внедрение в

жизнь объектов права интеллектуальной собственности и их защита правоохранительными органами Украины.

Ключевые слова: правовая охрана объектов права интеллектуальной собственности, правовые инструменты объектов права интеллектуальной собственности, формы правовой охраны объектов права интеллектуальной собственности, законодательство Украины.

Barladyan O. Intellectual property as a variety of practical legal instruments of law enforcement bodies of Ukraine

Summary. The article is devoted to the scientific-technical level of production, economic efficiency, socio-economic progress in general which in a large extent depend on the level and effectiveness of human creativity. Increasing of the intellectual potential of science, scientific and technical innovation only can be the main indicator of sustainable economic development using of which significantly affects the amount and quality of production and consumption. The development and implementation of intellectual property rights and their protection by law enforcement agencies of Ukraine therefore is relevant and important nowadays.

Key words: legal protection of intellectual property rights, legal instruments of intellectual property rights, forms of legal protection of intellectual property rights, laws of Ukraine.